

Se mnou přichází pokrok

Ruská společnost se dala do pohybu. Rolníci opouštěli půdu a stěhovali se za prací, města se rozrůstala. Bylo třeba dát těmto změnám nějaký rámec, dosavadní způsob správy země opravdu dosloužil.

Hned na začátku roku 1864 vydal Alexandr II. zákon o zemských institucích. Umožnil zrod místních samospráv zvaných zemstva, které se měly věnovat hlavně řízení škol, nemocnic, chudobinců nebo dopravě. Měly povznést nový ruský venkov. Byl to dobrý plán, ale skutečnost se vyvíjela jinak, zemstva byla – stejně jako všechny carské úřady – prorostlá úplatkářstvím.

Alexandr hodlal zmodernizovat i soudní aparát říše. Ve stejném roce zavedl nový právní řád, který napodoboval západní systém. Od této chvíle si byli všichni

Rusové před zákonem rovni, což byl opravdu veliký pokrok. Všechna soudní jednání se nyní musela projednávat veřejně a přestala být poplatná dosavadní tradici, že vyhraje ten, kdo vládne nebo dá soudci více peněz. Trestné činy měla před vyřknutím rozsudku prodiskutovat porota.

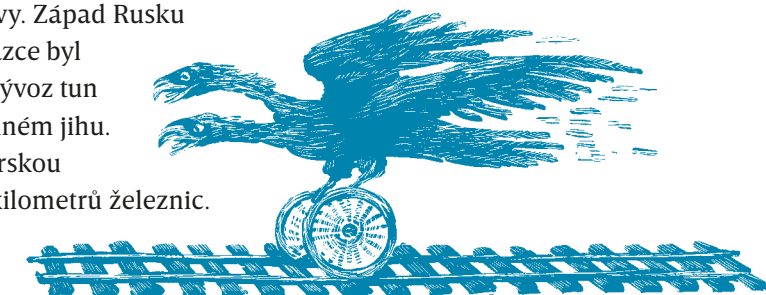
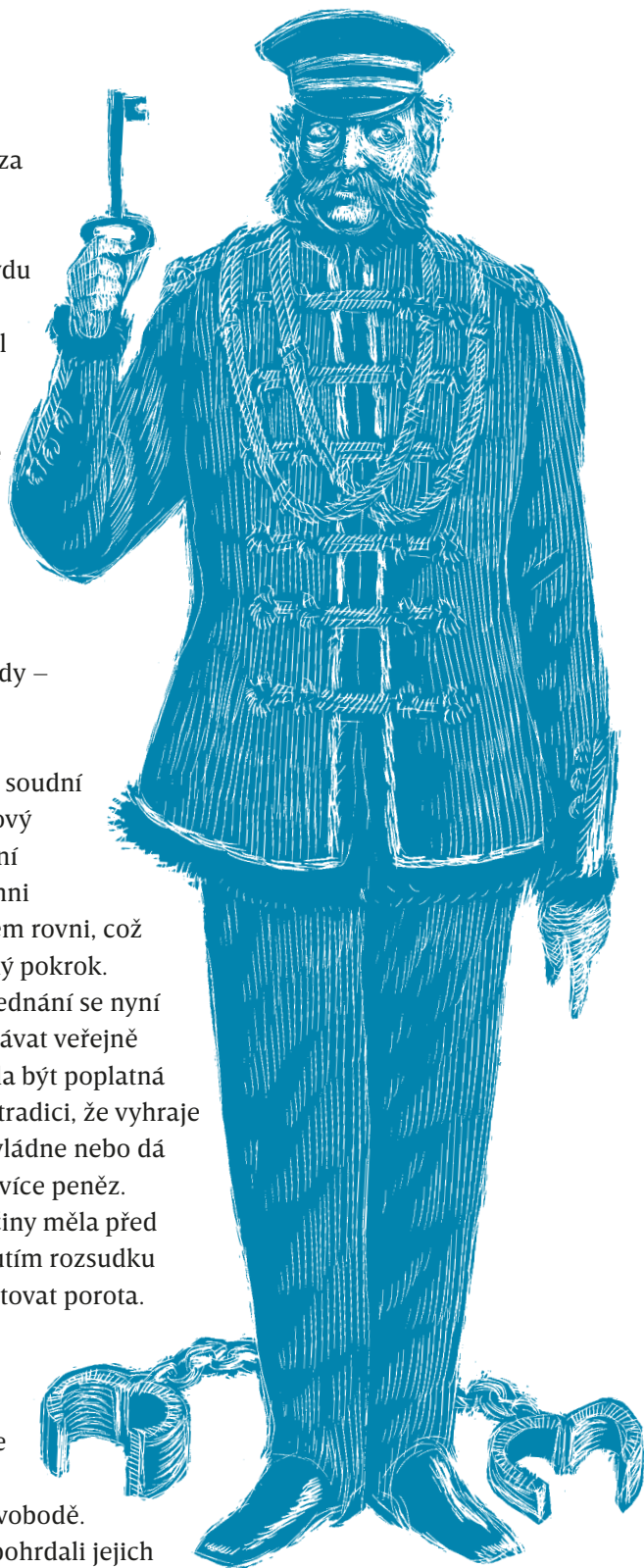
Procesy se náhle

proměnily ze středověké frašky v plamenné přednášky o pokroku a svobodě. Obžalovaní mnohdy uráželi soudce, pohrdali jejich výnosy, ale protože byli mladí, dvůr k nim býval nezvykle shovívavý. Alexandr II. si za své reformy vysloužil u liberálů přídomek Car osvoboditel. Konzervativně smýšlející Rusové se však s nevolí mračili...

Něco to bude stát

Hned na konci Krymské války pochopil car Alexandr II., že musí urychleně investovat do moderní dopravy. Západ Rusku doslova ujížděl na kolech železnice. V sázce byl hlavně zahraniční obchod – především vývoz tun pšenice, kterou Rusko pěstovalo na úrodném jihu.

Car si tedy roku 1857 svolal ministerskou radu a zadal jí příkaz: vybudovat tisíce kilometrů železnic.

Ministři nakonec pověřili skupinu ruských a zahraničních podnikatelů, aby dráhy vybudovali ze svého, jen s malou podporou státu. Odměnou jim měl být zisk z provozu železnic až do roku 1942, pak měly být dráhy zestátněny. Byla to lákavá nabídka a investoři ji s chutí využili. Za dvacet pět let postavili 25 000 kilometrů kolejí. Rusko se mohlo stát obilnicí Evropy.

Stát začal také zakládat banky a podporoval i vznik bankovních domů.

Podnikatelé si přece potřebovali půjčovat a ukládat... Do země tudíž zvenčí proudily velké obnosy peněz a investoři je vkládali do nových továren, dílen, dolů a lomů. Bohatství domácí se prolínalo s cizím, ale dělníkům, kteří se nechávali najímat, bylo lhostejné, z čích kapes jde jejich plat.

Zdálo se, že vše je na dobré cestě, a pokrok byl na mnoha místech přímo hmatatelný. Rusku a jeho obyvatelům se z volna vracelo ztracené sebevědomí. Podobně jako Velká Británie a Francie se i Rusko teď chtělo rozšířit o kolonie.

Nejdříve se ale zbavilo velkého a příliš vzdáleného území. Car vyhověl žádosti Spojených států amerických a prodal jim 1,5 milionu čtverečních kilometrů Aljašky. Rusové tam v té době vůbec nežili. Ruská státní pokladna tak zbohatla o sedm milionů amerických dolarů.

Pro ruské impérium byly daleko zajímavější některé oblasti v Asii. Kazachstán už byl v ruské moci a pak carská vojska definitivně obsadila Kavkaz, oblasti kolem Amuru, Ussurijsk, Turkestán, Bucharu, Chivu a Kokand. Na nových územích vládl car pevnou rukou a považoval je za součást svého impéria.

Hej, Slované!

V nejzápadnější ruské gubernii – v Polsku – vyšli roku 1863 do ulic lidé pod různými záminkami: někde si připomínali předchozí povstání, jinde vzpomínali

na zesnulého arcibiskupa. Nejradikálnější Poláci se dokonce pokusili zavraždit místokrále, carova bratra Konstantina.

Ruská moc odpověděla tvrdě: popravami.

Poláci pak povstali, ale jejich vzdor byl špatně organizovaný. Osmnáct měsíců partyzánských bojů a terorismu nepřineslo jiný výsledek než konečné ruské vítězství.

V Polsku pak začalo masivní porušování, hlavně na venkově.

Poláci nebyli jediní Slované, kteří byli ujařmeni pod cizí nadvládou. V Rakouské říši byli už dlouhou dobu poněmčováni Češi, Slovinci a Srbové. K Rusku vzhlíželi jako k velkému bratru a věřili, že ideály panslavismu – tedy vzájemná podpora a soudržnost Slovanů – by mohly jejich potíže zdárně vyřešit. Byla to ale dosti naivní představa, zato ruské rozpínavosti přišel panslavismus vhod.

Ruština už povinně zněla v Polsku, v Pobaltí, na Ukrajině, v rumunské Besarábii a na Kavkaze. A pak ruský orel natáhl drápy až na Balkán. Roku 1878